

Pääkirjoitus

Pauliina Lehtonen, Taru Peltola ja Jarkko Bamberg

Miltä nyt tuntuu?

Kysymys kuullaan usein suorituksen jälkeen urheilukilpailuissa, mutta sen äärelle olisi syytä pysähtyä monissa muissakin tilanteissa. Tunteet ovat nimittäin yhteiskunnallisesti merkityksellinen voima. Neurotieteilijät ovat jo kauan sitten osoittaneet (esim. Damasio 1994), että ihminen on kyvytön järkevään ajatteluun ja päätöksentekoon, jos hänen tunteita säätelevät aivolohkonsa eivät jostakin syystä toimi normaalisti. Tunteet ja järki, ihmisen keho ja mieli, eivät siten ole toisistaan erillisiä, kuten modernismin ihmiskuva on olettanut. Tunteet eivät myöskään ole pelkkä fysiologinen ilmiö, vaan niillä on suuri merkitys sosiaalisessa elämässä: ne säätelevät toimintaamme, suhteitamme ihmisiin ja muihin ympärillä oleviin asioihin ja suuntaavat huomiotamme ja aktiivisuuttamme (esim. Ahmed 2004, Milton 2002).

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa etsitään jatkuvasti uusia näkökulmia ja menetelmiä yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimiseen. Kulttuurista ja lingvististä tutkimusta ovat seuranneet muun muassa yhteiskunnallisia käytäntöjä, materiaalisuutta ja kehollisuutta painottavat lähestymistavat. Jälkimmäisiin kuuluu myös tunteiden tutkiminen osana yhteiskunnallisia ja sosiaalisia ilmiöitä. Tämän teemanumeron artikkelit osoittavat, kuinka monitahoista ja monimutkaista tunteiden tutkimus voi olla. Toisin kuin englannissa suomen kielessä ei tehdä eroa fyysisten tuntemusten (feeling), nimettyjen ja tiedostettujen tunteiden (emotion) tai toimintaa ohjaavien, kehojen vuorovaikutuksessa syntyvien impulssien ja energoiden (affect) välillä, vaan kaikkia näitä voidaan nimittää tunteiksi. Vaikka monet teoreetikot pitävätkin näitä tunnekokemusten eri puolina, kyse ei ole vain käsitteellisestä hiusten halkomisesta. Kokoelman artikkelit osoittavat, että näillä käsitteillä operoiden voidaan valaista ympäristön ja alueiden hallintaan liittyviä kysymyksiä ja ilmiöitä niiden eri puolia käsitellen. Yhdessä artikkelit tuovat uutta tietoa siitä, miten tunteet nivoutuvat osaksi tietämistä, toimimista ja vuorovaikutusta. Kysymys on myös siitä, millaisilla aineistoilla ja menetelmillä ilmiöitä voidaan tutkia.

Kristiina Korjonen-Kuusipuro ja Sari Janhunen tutkivat, miten asukkaiden ja muiden osallisten tietoiset tunnekokemukset vaikuttavat tuulivoimahankkeiden hyväksyttävyyteen ja tuulivoiman naapurissa elämiseen. Artikkelit osoittaa, että tunnekokemusten roolin tiedostaminen eri konteksteissa voi auttaa hankesuunnittelussa, ja tunteet ovat näin ollen tärkeä osa hallintaa ja suunnittelun prosesseja. Siksi tunneosaaminen on tärkeää.

Krista Willmanin tutkimuskohteena on myös maankäyttö. Hän tutkii kaupunkiviljelyn tuottamia kehollisia merkityksiä ja sitä, kuinka kaupunkiympäristössä tapahtuva arkinen toiminta muuttaa ihmisten suhdetta ympäristöön ja kaupunkiluontoon. Artikkelit tarkastelee ihmisen ja ympäristön suhdetta energiavirtoina ja sidoksina – affekteina – joita viljelytoiminta tuottaa, ei niinkään tiedostettuina tunnekokemuksina, vaikka nämä tiedostetut tunteet voivat olla osa kokemuksia, jotka tuottavat ympäristösidoksia ja toimintaa suuntaavaa energiaa. Tapaus tutkimuksensa nojalla Willman pääättelee, että affektien tutkimus valaisee sitä, miten ihmisten paikkasidokset syntyvät ja muuttuvat dynaamisessa kaupunkiympäristössä. Artikkelit osoittaa myös, kuinka sitoutuminen yhteiseen toimintaan kehittyi kehollisten merkitysten kautta. Tämä on olennaista tietoa kaupunkisuunnittelussa.

Myös Minna Santaoja hyödyntää artikkelissaan affektiteoriaa tutkiessaan ihmisten ja hyönteisten suhdetta. Santaoja analysoi affektiivisiä tekniikoita, joilla hyönteisharrastajat rakentavat hyönteisille karismaa, joka saa ihmisen kiinnostumaan ja käyttämään aikaansa niiden parissa. Analyysi lisää ymmärrystä siitä, miten ihmisten toiminta suuntautuu asioihin, joita pidetään kiehtovina ja vaikuttavina, ja miten tätä mielenkiintoa pidetään yllä. Se avaa siten näkökulman siihen, miten ihmiset motivoituvat esimerkiksi luonnonsuojelusta tai muusta heille tärkeästä toiminnasta – tai miksi motivaatiota ei synny. Santaojan artikkeli osoittaa myös, kuinka affektiivisten tekniikoiden tarkastelu nostaa esiin ympäristöhallinnalle tärkeitä eläineettisiä kysymyksiä.

Teemanumeron artikkeleita yhdistää kysymys siitä, miten tunteita ja affekteja voi tutkia. Toisten ihmisten tunteet ja kokemukset voivat olla tutkijalle vaikeasti tavoitettavia, ja kukin artikkeleista keskustellee oman aihepiirinsä kautta siitä, millaisia aineistoja ja lähestymistapoja tunteiden ja affektien tutkimuksessa voidaan hyödyntää. Tiedostettujen tunteiden kohdalla on mahdollista hyödyntää teksti- ja haastatteluaaineistoja, sillä tunnistettuaan ja nimettyään tunteensa ihmiset ilmaisevat niitä kielellisesti. Haasteena kuitenkin on, kuten Korjonen-Kuusipuro ja Janhunen kirjoittavat, miten näitä tunteita aineistosta tulkitaan, sillä aina tunneilmaisu ei ole yksiselitteistä, eivätkä ihmiset ole aina valmiita tunteistaan suoraan puhumaan. Tuulivoimaa koskevassa tutkimuksessa nousi esiin vahva käsitys, että tunteet eivät kuulu ”järkevään” argumentointiin. Siksi tunteista puhuminen ei ollut haastateltaville helppoa. Toisaalta tutkija voi kohdentaa huomionsa juuri siihen, miten ihmiset tunteistaan puhuvat, miten he niitä käsittelevät ja millaisia kulttuurisia sääntöjä niiden ilmaisuun liittyy. Nämä kaikki ohjaavat toimintaamme ja ajatteluamme.

Willman ja Santaoja pohtivat artikkeleissaan sitä, voidaanko affektiivista energiaa ja kehollisia merkityksiä tunnistaa tavanomaisista yhteiskuntatieteen aineistoista kuten haastatteluista. He päätyvät siihen, että moniaineistisuus on varmempi lähestymistapa ja siksi molemmat yhdistelevät haastatteluaineistoihinsa havainnointia. Menetelmällinen jännite nousee muun muassa siitä, millaiseksi tunteiden rooli mielletään ihmistoiminnassa. Esimerkiksi hyönteisharrastus esitetään puheessa usein tieteellisenä ja rationaalisenä, vaikka se on pohjimmiltaan hyvin affektiivista – aivan kuten tiedekin (Jones 2002, Trudgill 2008). Willmanin tutkimuksessa monet viljelytoiminnan keholliset merkitykset voisivat jäädä tunnistamatta ilman monipuolista tutkimusaineistoa.

Se, että tunteiden ja affektien tutkimukseen ei ole valmiita menetelmiä on tutkimuksellinen haaste, mutta myös mahdollisuus ja tilaisuus kehittää alan tutkimusta edelleen. Käsillä olevan kokoelman artikkelit osoittavat, että tunteiden ja affektien tutkimus tarjoaa suurta potentiaalia ympäristötutkimukselle ja alueiden hallinnan tutkimukselle, sillä se tarjoaa välineitä sellaisten ilmiöiden uudelleenjäsentämiseen, joilla on merkitystä hallinnolle ja yhteiskunnallisten käytäntöjen muuttamiselle. Erityisesti ne auttavat ymmärtämään voimia, jotka pitävät yllä yhteisöjä, yhdessä tekemisen kulttuuria ja yhteiskunnallista kehitystä tältä osin, sekä tekevät näkyväksi tapoja, joilla etiikka ja moraalitieteen käytäntöihin tai puhetapoihin. Yksi tunteisiin ja affekteihin kohdistuvan tutkimuksen keskeisistä tehtävistä onkin purkaa tunteiden ja järjen, mielen ja kehon välistä dikotomiaa, jotta voidaan nähdä, miten moraalitieteen kiinnittyminen argumentteihin ja miten valintamme ja pyrkimyksemme ohjautuvat. Samalla artikkelit osoittavat, että tarvitaan lisää käsitteellistä ja menetelmällistä työtä, jotta tätä potentiaalia voidaan paremmin hyödyntää.

Menetelmien kohdalla tämä voi tarkoittaa uusia avauksia, joissa korostetaan kehollisuutta ja eri aisteja. Tällaisista menetelmistä viitteitä antavat kaksi kirjoitusta epifyyttejä-osiossa. Toni Eerolan ja Ari Brozinskin teksti käsittelee kävelymenetelmää, jonka avulla ymmärrystä geologian käsitteistä pyritään lisäämään. Jouko Myllyojan, Toni Eerolan ja Lasse Peltosen kirjoituksessa esitellään draamatyöpaja, jossa erilaisilla teatterilähtöisillä menetelmillä etsittiin uusia keinoja toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen. Tämänkaltaiset affektiivisesti virittyneet menetelmät voivat auttaa myös käsitteellistä työtä.

Lähteet

- Ahmed, Sara (2004). *The Cultural Politics of Emotion*. Routledge, New York.
- Damasio, Antonio R. (1994). *Descartes' Error: Emotion, Reason and Human Brain*. G.P. Putnam's Sons, New York.
- Jones, Karen (2002). 'A Fierce Green Fire': Passionate Pleas and Wolf Ecology. *Ethics, Place and Environment* 5:1, 35–43.
- Milton, Kay (2002). *Loving Nature. Towards an ecology of emotion*. Routledge, London.
- Trudgill, Stephen (2008). A Requiem for the British flora? Emotional Biogeographies and Environmental Change. *Area* 40:1, 99–107.